

Da se odpomore temu prav neekonomičnemu narodnemu gospodarstvu s knjigami, predvideva Poslovnik Poverjeničstva UJU zbiranje vseh teh knjig potom centralne knjižnice poverj. UJU in uvajanje dobrega gospodarstva s temi knjigami, da se bo z njimi izpopolnjevalo javne ljudske in mladinske knjižnice po šolah, okrajne učiteljske knjižnice in centralno knjižnico Pov. UJU.

O tozadevnih določbah poslovnika izpregovorimo prihodnjč.

Za enkrat se bo delovanje omejilo samo na zbiranje knjig in bomo darovalce knjig in naslove knjig objavljali v posebni rubriki.

—ck Darovane knjige za centralno knjižnico Pov. UJU: Dr. Nikola Radojčić in Dr. Aleks. Stojčević, univerzitetna profesorja v Ljubljani; I. Kralj Petar I. van otadžbine 1915—1919. — (Spisal II. N. Djukanović); 2. Makedonija. — (Tih. R. Djordjević); 3. Devetstopenajsta. — (Branislav Nušić); 4. Pripovetke iz stare Srbije. — (Zar. R. Popović); 5. Govori i članci. I. II. — (Jovan Cvijić); 6. Kraljević Marko, zbirka 220 pesama i 90 pripovedaka narodnih. — (Sr. J. Stojković); 7. Srpske narodne junačke pesme (sa slikama). — Zadužbina Dimitrija Stamenkovića.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

—ob Obmejno šolstvo. V »Učit. Tov.« z dne 10. januarja t. l. je pisal tovariš severne meje o obmejno šolstvu ter o nalogi UJU, o C.-M. družbi in Jugoslov. Matici do obmejnega šolstva. K članku pripominjam samo to, da se je o tem vprašanju zelo obsežno razmotrivalo na UJU skupščini v Ptuj. Podpisani sem imel sestanek z navzočimi obmejnimi učitelji, katerim sem obrazložil delovanje C.-M. družbe za obmejno šolstvo ter obenem razvil program, kako naj bi se sistematično to delo vršilo. Priporočal sem učitelstvu, da naj povsodi ustanove C.-M. podružnice, da se po njih vzgojuje ljudstvo v narodni zavesti. Te podružnice naj bi bile nekake nacionalne trdnjave na severni meji. Od njih ne zahteva družba morebiti kakih posebnih dohodkov, bile naj bi marveč moralna družbina opora. Iz tega je razvidno, da se je družba že temeljito zainteresirala za severno mejo. Pripomniti moram dalje, da je družba podprla v tekočem šolskem letu obmejno šolstvo s šolskimi knjigami, z denarnimi podporami in z božičnicami. Izdalo se je do 100.000 Din — drugi jasen dokaz, da družba vrši na severni meji svoje delo, v kolikor ji pripušča gromna sredstva. Glede severne meje sem podpisani stavil pri višjem šolskem svetu več predlogov, kateri so se po večini sprejeli in se deloma že tudi udelejšili. P. n. učitelstvo na severni meji prosim vljudno, da se načrt o ustanovitvi podružnic udelejši, ker bi se s tem olajšalo družbino obrambeno delo na meji. Vse potrebne podatke daje družba sv. Cirila in Metoda.

Fran Skuli.

Učiteljski pravnik.

—§ Kolekovanje šolskih naznanil. Na neko vprašanje odgovarjam javno, morebiti še koga drugega zanima. Otroci niso primorani vzeti šolskih naznanil, napredujejo lahko tudi brez njih v višje razrede. Potrđilo siromašnosti izda občina, ker mora biti na šol. naznanilu: »Brez koleka po potrđilu občine — z dne —, št. —«. Občine lahko dobe v davkarji spisek o neposrednem davku. Sedaj so itak rabile vse občine tak izkaz za kuluk. Stranka pa dobi v davkarji le tedaj potrđilo o davku brez koleka, ako ima občinsko potrđilo siromašnosti. Občina naj napiše:

Št. —
Potrđilo
siromašnosti v dosego šol. naznanila brez koleka.

Janko Peteln, posestnik v Kurji vasi, otrok: Ivan, Občina —, dne —

Župan:

Naša kulturna organizacija.

Slovenska Šolska Matica.

—Šm Članom in poverjenikom Slov. Šolske Matice! Razpošiljamo Vam publikacije za l. 1923. z uljudno prošnjo, da blagovolite poterjati od vsakega člana, ki mu izročite Maticine knjige, še znesek Din 10 (od dijakov Din 5). Ta povišek je bil sklenjen na odborovi seji S. Š. M. v Ptuj dne 8. julija 1923 (glej letošnji Ped. Zbornik str. 108!), a smo do zadnjega trenutka mislili, da nam kljub sklepu ne bo treba članarine zvišati. Toda preko naše plačilne zmožnosti narasli tiskarski stroški zadnjega časa nas silijo, da mo-

ramo svoj sklep izvesti, sicer zabredemo takoj letos v neprijeten finančni položaj, ki bi utegnili imeti že prihodnje leto za Matico resne posledice. Da si pa sami ne otežkočimo kulturnega dela, ki ga vrši S. Matica že skoro četrt stoletja med slov. učitelstvom, tedaj se zanašamo trdno, da nam p. n. poverjeniki že v kratkem času dopošljejo nabrane poviške potom položnic, ki jih danes prilagamo. Istočasno prilagamo pošiljatelj nabiralne pole za l. 1924. s prošnjo, da greste tudi letošnje leto veselo na delo za naše prekoristno društvo. V podrobnostih Vas opozarjamo na »Naznanilo« na str. 118. letošnjega »Ped. Zbornika«. V Ljubljani, 15. januarja 1924. — Odbor Slov. Šolske Matice.

Književnost in umetnost.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Cvetko Golar: Pastirjeva nevesta. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 147. Cena trdo vezani knjigi 24 Din.

—kpl Medvladje, socialen roman. Spisal: Jože Pahor. Cena 30 Din. Založila »Socialna Matica« v Trstu. Dobi se v Učiteljski knjigarni v Ljubljani.

Ocene.

T. SELIŠKAR:

CITANKA

za obče osnovne šole. Sestavil: H. Schreiner. (Ilustrirana izdaja. II. del.)

Vsaka knjiga, ki je opremljena z lepimi slikami, odgovarjajočimi čitvu, je za bralce prikupljivejša kakor ona brez slik. To je umevno in se da dokazati z najenostavnejšimi psihološkimi zakoni, ki jih lahko najdemo v vsaki boljši psihološki knjigi. Zato tudi ne bom našteval pomembnosti slik v učnih knjigah, ker si jih je gotovo še vsakdo zapomnil, če je imel srečo, kaj takega slišati na učiteljski.

Ampak na nekaj drugega bom opomnil. Namreč, kakšne morajo biti te slike — in tudi kakšna mora biti celotna oprema lepe učne knjige.

Razveselil sem se, ko sem slišal, da smo dobili novo ilustrirano citanko za osnovne šole — toda silno sem bil razočaran, ko sem zagledal to, s takim ponosom naslovljeno »Ilustrirano izdajo«. Ali ni ilustrirana? Seveda je! Par »piščkov« kuka iz medle črtnice v moje razočarane oči — in jaz sem bil tako prost in sem namočil pero v sveti jezi, ne oziraje se na to, ali bo kdo hud ali ne, če napišem uničujočo kritiko podobicam, katerih naj bi se razveselila naša, vsuga lepega željna mladina. Samo podobicam! Čitvu ne, ker je malo novega in ga v tem oziru serija citank (Gangl, Černe, Rape, Flere) daleko prekaša.

Slike so, razen one, ki so pridejane znanstvenemu delu tako slabe in tako nemarne, da se čudim, kako se jih je moglo spraviti v knjigo, ki je namenjena mladini. Tudi za učno knjigo naj se pridobijo slike, ki bodo mogle vzbujati estetična čustva, posebno še sedaj, ko se zahteva po umetniški vzgoji vedno bolj širi. Nikakor ne sme misliti šolnik, ki je mogoče dober pedagog, drugače pa reakcionar en estet, da je za mladino vseeno, če stoji petelin na gnoju namesto v linah, če je otrok, ki beži pred zvonom junker iz srednjega veka, ne pa naš vaški paglavec itd. Svojo zakrnjenost do lepih slik pa je pokazal tisti, kdor že jih je porabil, na strani 42, kjer nekak »joger« strelja Zlatoroga, ki ima nad glavo nekaj ravnih črt in pa na strani 208 — kjer naj bi dvoje punčk ponazorile pogled na Miramar. Slike so vzete iz bogve katerih svetlih zgodb. Fotografije so slabe in kažejo malo opazovano lepoto tekstov. Poglavitni del te ilustrirane izdaje je celo slab in samo nekatere fotografije so komaj zadostne. Tudi za to knjigo velja tole: Četudi bi bilo v knjigi čitvo lepo — so ponerečene slike — in je že s tem izgubila knjiga svojo privlačnost — za oči. In to je dosti, posebno pri mladini, ki je precej zbirčna in da veliko na lepo opremo. Slabe slike v učni knjigi so kvarljive v dvojnem oziru: V didaktičnem in estetičnem. Zato je treba dobro zbirati, če se že pisatelj odloči za ilustrirano izdajo. In če razdelim to kvarljivost po točkah, bi to bilo nekako takole:

1. Pouk brez slik je posebno pri prirodopisnem pouku skoraj nemogoč. Toda če so slabe slike je še bolj nemogoč — in je škodljiv učencevemu predstavam.

2. Slabe slike ne odgovarjajo estetičnemu stremljenju moderne vzgoje — zato so tudi v tem oziru kvarljive — in takih slik ne sme biti v učnih knjigah.

Pa še nekaj, kar bi lahko postavil za tretjo točko. Če so v knjigi lepe, barvane slike, brez dvoma vplivajo tudi na čut do snažnosti. Lepo knjigo vsakdo z večjo pažnjo hrani, kakor ono z neokusno zunanostjo in notranostjo — in jo z veliko večjim veseljem v roke vzame kakor druge. (Opazujte to pri otrocih v I. razredu — in boste videli, da imajo Vidrovo berilo z barvanimi slikami veliko rajši kakor pa ono s črno-belimi.)

Kakor notranost — tako mora biti tudi zunanost knjige okusna in prikupljiva. Učna knjiga naj bo taka, da bo vzbujala veselje, ne pa monotona kakor zunanost uradnega lista.

To niso malenkosti in je treba pogledati samo učne knjige naših sosedov Nemcev, pa bomo videli v koliko tudi v tem grešimo na račun mladine.

Saj imamo dosti slikarjev, ki bi se z veseljem lotili takega dela — toda ne! Za našo dečo zadostujejo slike pobrane iz antikvaričnih knjig in površne reprodukcije stenskih šolskih podob! V tem greši tudi večina naših mladinskih knjig in pa časopisov.

Toliko, da si malo upravičeno nevoljo ohladim. Če bi še tem oporekal, da tiskarna ni upravičena porabiti učno knjigo za nekaj album svojih črk, bi bilo, mislim, dosti.

»MEDVLADJE.«

Socialen roman. Spisal Jože Pahor. Založila »Socialna Matica« v Trstu, 1923. Cena 30 Din. Dobi se v Učiteljski tiskarni v Ljubljani.

Pustimo konvencionalnost romana! Ne bom segal v njegovo formo in tudi junakov ne bom

razporejal po predpisih šolskih knjig: Peladan je prevrnil obliko, Barbuse je vsebinsko prelomil. Danes si avtor vsvarja obliko in junake iz sebe, brez zakonov in pravil. Vzori romantičnih osebnosti so padli: tudi realisti ne zmagujejo danes. Značajev ni: vsi so po večini izmehaniziran kaos vseh smeri: ne padajo in ne rastejo naravno, temveč po avtorjevih revolucionarnih mislih.

Zapisal sem to zato, ker je Pahorjevo »Medvladje« roman najnovejših tendenc, praktičnega socializma, torej posledica političnih prekuclj in z njimi združenih akonservativnosti v celotnem ustroju romana; pa je vendar v romanu toliko romantike in naturalnosti, da mora vsakdo priznati: Pahor je predvsem politik, ali tudi pisatelj je: »Medvladje« je roman. Stavil bi ga med Finžgarja in Detelo, da ni preočividno nalepljen s socializmom. Mladi Hak je junak Pahorjevih misli.

V osebe ne bom globlje posegal, kajti gotovo je, da ne moremo avtorju diktirati načina, kako naj bi se razvijali značaji. Možno so vse izpremembe. Pahorjeve osebnosti so tako znane, da nikoli ne presenečajo čitavca, ker srečuje podobne v vsaki družbi. Pa ni mladi Hak najsimpatičnejši, kljub temu, da je najlaščji; znabiti zato, ker nosi preveč tendenčno breme. Rojnik, Gruđen, stari Hak, Osojnik so današnji ljudje; na tisoče je med nami takih, ki so trpeli za svoje ideje ali ki so jih nasprotujoča dejanja teh idej krivično povečala. Stana je pa tisti nemogoči značaj v medvladju morale, ki roman z verjetnostjo nenavadno krepi. In le-ta Stana, hči proroka — socialista, mora dobiti vlekapitalista Rojnika??

Pahor je tudi pisatelj. O tem pričla slog, ki v začetku sicer ne zadovoljava, pa se pozneje razprede in uveljavlji kot edino primeren; o tem pričla koncepcija sama, njene osebe, dejanja in okolica sploh. Omenjam le čas našega preobrata: tedaj je šele zavestno vzkli socializem pri nas. In v katero dobo naj bi Pahor položil dejanje? V to medvladje srca, misli in dejanj! Zakaj je šel Pahor z dejanjem preko Goriške? Njen rojak je realnost opisov njegove zemlje sega jako v občutje. Mislim sem, da bo socialen roman vseskozi prevrten, nov in brez konservativnosti. Pa so osebe novi romantiči, silno simpatični; prizori v Bohinjski dolini in ob Soči pričajo o pisateljevi domiselnosti in čustvenosti.

Naslov romana je točen in programatičen; tudi dokument naših zgodovinskih časov. Vendar bi naj nosila prva stran (ovitek) tudi pristavek roman; zakaj vsakdo misli o znanem zgodovinskem medvladju srednjega veka.

Tone Gaspari.

—k Cvetko Golar: Pastirjeva nevesta. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 147. Cena elegantno vezani knjigi 24 Din.

Te dni je izšla zbirka povesti in romane našega priljubljenega pisatelja C. Golarja, ki je po svojih pesniških in leposlovnih delih dobro znan našemu občinstvu. Knjiga »Pastirjeva nevesta« obsega enajst povesti in romane in se po svoji pisani krepki izvirni vsebini in lepem narodnem jeziku ugodno razlikuje od današnje simbolistične futuristične literature. Vsebinsko tvorijo: Pastirjeva nevesta. — Kresna noč. — O miški, srebrno prepasani. — Pesnikovo maščevanje. — Prerokovanje. — Zamišljeni vir. — Beli in rdeči petelin. — Oče in sin Tomaž. — Trije kralji. — Gospa Lili. — Dobri prijatelji. — Tu beremo n. pr. o pastirju, ki se na čudovit način ženi pri grajski gosposodi, kuža turčin se zalubi v pastirico, gorski vir se zamisli v lepo deklico, pesnik se strašno maščuje nad svojim tekmečem itd. Žive in nežive stvari govore in se ljubijo, kar nam riše in piše Golar na svoj prijeten, ljubezniv način. Zato priporočamo to knjigo vsem, ki ljubijo živalno, včasih drzno fantazijo, sočno, življenja, polne povesti modernega slovenskega pisatelja.

—k »Ženski svet.« Januarska številka »Ženskega sveta« prinaša sledečo vsebino: **Obrazi in duše.** Dr. Jože Glinar: **Mlada leta Pavline Paškove.** — Ivan Zorc: **Valerija hči cesarja Dioklecijana (Roman).** Dr. Iv. Lah: **Gabrijan in Semblija.** — Dr. Jos. Tomišek: **Ob grobu Borisa Mirana.** — Fran Milčinski: **Dobrota je sirota.** Ivo Rod: **Pesem.** — Vida Jerajeva: **Nova Pesem.** — Š.: **Nekaj besed o zakonu.** — Izvestja: V ujediničenju je sila. — Po ženskem svetu. — Iz naše skrinje. — Kuhinja. — Razgovori. — Priloga za ročna dela v štirikratni velikosti lista je posebno lepa. Poleg risb in načrtov, prinaša zanimive članke, na katero posebej opozarjamo. »Ženski svet« izhaja v Trstu enkrat na mesec in stane letno 48 Din. polletno 24 Din. S krojno prilogo, ki bo izšla štirikrat na leto, 60 Din. Naroča se pri g. Mill Prunk, Ljubljana, Karlovska c. 20/l.

—k **Pažnja književnicam.** Uduženje Monopolskih činovnika i službenika u Beogradu, rešilo je, da sa 1925. god. počne redovno svake godine izdavatj svoj veliki kalendar pod naslovom: »Nova Zora«. Kalendar će izlaziti u vidu almanaha sa najboljim prilozima prvih pisaca u našoj uediničenoj otadžbini. Stega se književnicima obrača pažnja, da će uredništvo kalendara nagraditi: 1. 3 najbolje pesme, prvu sa 1000, drugu sa 800, treću sa 600 dinara. Nagradene, ali i nenagradene pesme koje se odaberu za štampanje honorisače se: nagradene sa 2 a nenagradene sa 1 dinar od reči. 2. 3 najbolje pripovedke, prvu sa 3000, drugu sa 2000 i treću sa 1000 dinara. Nagradene, ali i nenagradene pripovetke koje se odaberu sa štampanje honorisače se: nagradene sa 2 a nenagradene 2 dinar od reka. Npomnije se, da pripovetka ne prede dužina 8 strana veličine izdavanja Srpske Knjiž. Zadrugae. Svi radovi podnoše se naidle do 1. aprila 1924. god. Ishod će se objaviti 1. maja 1924. god. u ponekim dnevnim i svima književnim listovima. Nagrade se isplaćuju odmah, a sav ostali honorar šalje se pisacima poštomskom uputnicom 1. decembra 1924. godine uz jedan primerak kalendara. Ocenivački sud sastavlja trojica profesora književnosti, čija ćemo imena naknadno objaviti.

Naša gospodarska organizacija.

—g V počaščenje spomina Janka Likarja, so darovali za Učiteljski konvikt: Engelbert Gangl 30 Din, Jakob Dimnik 30 Din, Ivan Dimnik 30 Din. Skupaj 90 Din.

—g Ganglov kamen za učiteljski konvikt v Ljubljani. Niko Einspieler, nadučitelj v Št. Jurju pri Grosupljem, Din 120 in sicer obveznico 7% drž. posojila za

Din 100 in Din 20 pa v gotovini. — Andrej Sežun, učitelj v Ljubljani, obveznico 7% dr. posojila za Din 100. — Učiteljsvo deške in dekliške osnovne šole v Kranju Din 160; darovali so po 10 Din: Janja Miklavčič, Jerica Bizjak, Albina Bradaska, Pavla Jaklič, Angela Črnologar, Anica Pilbach, Marija Rooss, Olga Šavnik, Anka Mahulja, Vilko Rus, Anton Sepaher, Andrej Rojc, Vinko Robljek, Lado Čuk, Rudolf Bratok in Stanko Završnik. — Učiteljski zbor v Starem trgu pri Črnolju po inicijativi nadučitelja Jos. Rustje Din 150; darovali so: Dobroviljeva, Kušarjeva, Znančeva, Kavčič in Rustja. — Mara in Regina Judnič, učiteljici v Vrčicah pri Semiču, Din 50. — Fortunat Jelovšek, nadučitelj v Libojah. Din 50 v počeščenje svojega sošolca Gangla. — Belokranjsko učiteljsko društvo Din 500. — Nadučitelj Konrad Barle iz Metlike Din 150 brezobrestnega posojila. — Učiteljski zbor v Starem trgu pri Ložu Din 100; darovali so po 15 Din: F. Hribernik, C. Jelincič, E. Miseli, K. Pikel, M. Tome, J. Vončina in F. Weber. Skupaj Din 1380; zadnjč izkazanih Din 5887 = Din 7267. Priscrna hvala! Le tako naprej! »Kamen na kamen palača.« — Jakob Dimnik, blagajnik.

—g Rezervni sklad — prostovoljni organizacični davek — 1924. I. izkaz. Blagajniško stanje po zadnjem izkazu 2867.56 Din. Laško učiteljsko društvo 400 Din. Smoletova Jožica, Sv. Gora 25 Din. Jelovšek Fortunat, Liboje 25 Din. Skupaj 3317.56 Din. — Uprava rezervnega sklada.

Iz naše stanovske organizacije.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

Vabila:

= OKRAJNO UČITELJSKO DRUŠTVO ZA MARIBORSKI ŠOL. OKRAJ ima svoj občni zbor v Mariboru dne 7. februarja ob 10. uri predpoldan v mali dvorani Narodnega doma. Dnevni red: 1. Predsedniško poročilo. 2. Blagajniško poročilo. 3. Volitev novega odbora. 4. Pogovor o izvolitvi stalnega konferenčnega odbora. 5. Predavanje g. nadzornika Lichtenwallnerja: Bistvo in pomen produktivne šole in pot do njenega uresničenja. 6. Slučajnosti. Udeležba za vse obvezna in se bo de kontrolirala.

= UČITELJSKO DRUŠTVO ZA CELJSKI OKRAJ ima svoj občni zbor v soboto dne 9. februarja 1924 ob 9. uri dopoldan v mestni osnovni šoli v Celju po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Društvene in stanovske zadeve. 3. Letno poročilo tajnika in blagajnika. 4. Volitev novega odbora in dveh pregledovalcev računov. 5. Vprašalna škrinjica. 6. »Moji utisi pri nadzorovanju« poročja nadzornik tovariš Ljud. Černe. 7. »O uporabnih nalogah« predava tovariš S. Petrovič. Udeležba za vsakega člana častna dolžnost. Odbor.

Poročila:

+ ZBOROVANJE OKR. UČITELJSKEGA DRUŠTVA ZA LJUBLJANO IN OKOLICO se je vršilo v soboto, 5. januarja 1924 v šoli na Ledini. Kljub skrajno slabem vremenu se ga je udeležilo nad 120 tovarišic in tovarišev, katere je iskreno pozdravil predsednik. — Tovariš predsednik se je uvodoma spomijal umrlega tovariša nadučitelja Karola Matajca na Vrhniki. Naštevaj je vse njegove vrline, ki so ga dičile vedno v ponos našemu učiteljskemu stanu. V imenu društva se je zahvalil g. nadzorniku, tovarišu Andreju Rapetu, za njegov ginljiv govor, v slovo našemu umrlemu tovarišu.

Predavanje: Nato je predaval strokovni učitelj tov. Kobal vrlo zanimivo o »Pouku, vzgoji in metodi slepih«. Poročilo je bilo vsestransko zanimivo. Lepo predavanje je sprejelo učitelstvo z iskrenimi zadovoljstvom. — Tov. tajnik je podal nato več potrebnih stanovskih zadev.

Sprejeti so bili nato sledeči samostojni predlogi:

1. Učiteljsvo ima vzorno organizacijo, prav dobro delavno strokovno tajništvo in poverjenišvo, ki so storili vse, da bi dosegli najboljše socialno stališče. Zbrano učitelstvo soglasno protestira proti izigravanju naših duševnih in telesnih sil, s katerimi smo takorekoč na koncu.

2. Učiteljsvo vztraja na sedanjih sestavi višjega šolskega sveta, za kar smo se toliko časa borili, kajti v tej inštanici imamo zakonito voljene zastopnike.

3. Učiteljsvo se udelejšuj intenzivno na prosvetnem polju. To je bil ukaz na-